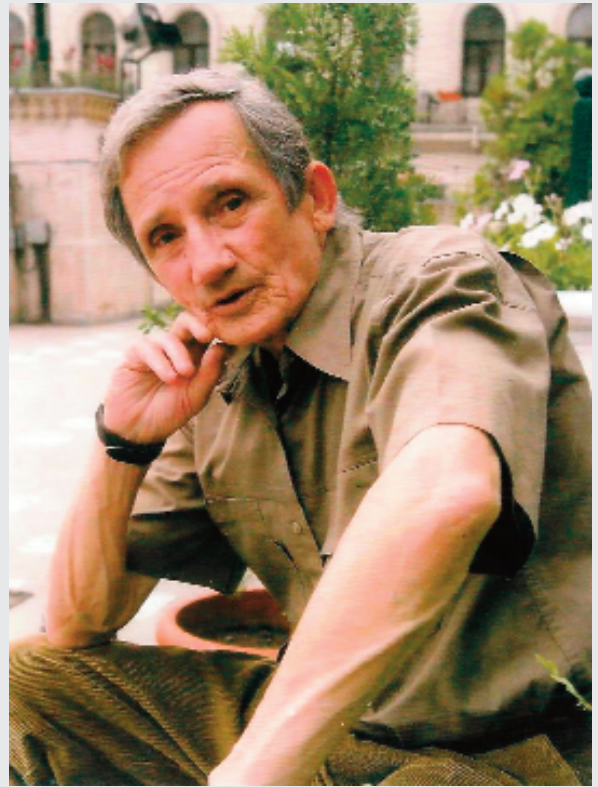

Interviu cu pictorul HOREA CUCERZAN

**„NU CONCEP SĂ NU-MI POT
DUCE CRUCEA CU DEMNITATE
PÂNĂ ÎN VÂRFUL GOLGOTEI”**

Îl cunoșteam de ceva vreme și în tot acest răstimp i-am văzut unele expoziții, am răsfoit albume care îi fixează de-acum arta pentru viitorime, i-am citit, nișel uimită, ultimul volum de versuri – „Păcate-n paradis?”. Da, Horea Cucerzan scrie și poezie, pe cât de originală în modernitate, pe atât de plină de acuitate în întrebările privind condiția umană.

După unele tatonări, din partea mea, bineînțeles, i-am dat telefon și i-am comunicat intenția de a relua dialogul început la Blaj, atunci fără gând de a-l publica. Cu multă deferență mi-a fixat întâlnirea. Am traversat cu un taxi Bucureștiul, enervant de aglomerat, cu sufletul la gură ca nu cumva să întârzie. Am ajuns la locuința pictorului. Am tras aer în piept și am sunat. Mă aștepta pregătit, având răsfrate pe masă fotografii, tăieturi din ziare, albume. Este o persoană care te cucerește imediat prin ceva anume. Am găsit și explicația. Știe să dăruiască fiecărui cuvânt rostit emoție. În postura în care mă aflam, aceea de a pune întrebări, mi-a conferit elan. Până ce paharul din fața mea, care mă aștepta, s-a umplut (pe sfert) de o licoare cu un buchet mângâietor, am tras cu coada ochiului la cele câteva lucrări aflate în preajmă. Din locul de unde le priveam, transmiteau tensiune dramatică și multe semnificații, stimulative pentru taifasul relaxat pe care îl plănuiam.

După primele întrebări, interviul se transforma sub ochii mei într-un dialog prietenesc, pentru că Horea Cucerzan are o mare plăcere de a răspunde la întrebări, atunci când acestea îl provoacă. Îi urmăream atentă mimica, pentru a nu scăpa nimic din gesturile, trăirile, din când în când exteriorizate,

într-un unic spectacol de gală, în care artistul interpreta propria existență.

Am înțeles că forța îi vine din determinarea cu care înțelege să argumenteze, mai ales cu franchete, răspunsurile, să reliefeze fiecare plan al discuției, să sublinieze puncte de vedere prin singularizarea unor tușe, dar și prin opinii sfichiuitoare. Au fost ore de conversație cu substanță, de-acum păstrate pe bandă, spre marea mea bucurie, despre oameni și locuri, despre întâmplări mai vesele ori mai triste, despre formarea sa, despre pictură și maestri, despre umilința artistului în fața pânzei goale pe care o însuflețește cu talentul său înzestrat cu putere sacră. Toate puse cap la cap alcătuiesc un destin.

Există momente în viață pe care știu că le voi duce în suflet. Dialogul cu Horea Cucerzan este unul dintre ele.

Steluța Pestrea Suci: *Domnule Horea Cucerzan, începem dialogul la Blaj, orașul dumneavoastră natal. Prilejul îmi este oferit de un eveniment important pentru urbe și despre care mi-ați vorbit cu ceva timp în urmă la vernisajul unei expoziții cu lucrările participanților la Tabăra de creație organizată aici de dumneavoastră. Este a nouăsprezecea manifestare de acest gen. Am aflat acum de intenția mai veche care vă aparține, aceea de a înființa în Blaj „Muzeul de Artă Contemporană” cu Secția de artă sacră. O inițiativă cât se poate de laudabilă, ca o personalitate să realizeze un lucru de anvergură pentru concitadini.*

Horea Cucerzan: *Comentariul dumneavoastră, pe care îl percep nișel interogativ, necesită două răspunsuri. Acest*

Muzeu de Artă Contemporană se va regăsi, într-un mod inedit, printre foarte puținele muzee de acest tip din România. De ce „artă contemporană”? E vorba despre artiști care au participat la cele nouăsprezece ediții ale taberei internaționale de artă „Ioan Inocențiu Micu Klein” organizate la Blaj, amintite de dumneavoastră, și unde de regulă au participat la fiecare ediție câte 25-30 de artiști români și străini. Fiecare a donat câte două lucrări reprezentative pentru identitatea și particularitățile artei sale, încât, în *Muzeul de Artă Contemporană* din Blaj, toate se regăsesc într-un patrimoniu valoros de aproximativ 800 de opere de pictură, sculptură, grafică, artă decorativă și artă multimedia, inclusiv artă cu tematică sacră.

S.P.S.: *Mi se pare interesantă ideea cultivării artei sacre într-o astfel de reuniune artistică...*

H.C.: În edițiile taberei, în afară de artele tradiționale, am lucrat împreună cu artiștii temele sacre, plecând de la cele fundamentale biblice. Am lăsat liberă alegerea fiecărui artist în a interpreta motivele sacre, exact așa cum îi dictează imaginația și aportul stilistic personal. Să vă dau un exemplu. Un artist poate interpreta *Cina cea de taină* imaginând la masă doar cele două personaje principale: Iisus și Iuda. Pot fi viziuni extrem de interesante. Ieșirea din *canon* înseamnă a lăsa artistul să devină liber-cugetător și să realizeze astfel lucrarea lui originală.

S.P.S.: *Blajul este orașul a cărui faimă se leagă de școli și de oameni a căror biografie înmagazinează istoria. În ce măsură locul a avut influență asupra formării dumneavoastră ca om și artist?*

H.C.: A avut influență, cu toate că eu „m-am trezit” într-un moment de răscruce. Exact când trebuia să intru la liceu, tocmai se desființase Liceul Sfântul Vasile.

S.P.S.: *Unul dintre liceele de mare valoare ale Transilvaniei.*

H.C.: Într-adevăr. Pe aici au trecut multe figuri ale culturii. Desființarea liceului pentru mine însemna plecarea din Blaj. Și eu nu doream acest lucru. La acea vârstă eram legat de familie, de prieteni. Să revin la Blajul meu. Casa părintească era lângă Câmpia Libertății. Acolo am locuit până târziu. Deși urmam liceul la Aiud, veneam săptămânal acasă. Legătura cu Blajul a fost totală, prin întreg complexul spiritual. Sunt câteva imagini păstrate în tainele sufletului. De fiecare dată când urcam din Câmpia Libertății spre centru, îi vedeam pe teologi organizați în rând, îmbrăcați în negru. Veneau fie de la Catedrală, fie mergeau spre Institut. Era o parte din existența Blajului și mi se părea un lucru sfânt. Îmi intersectam drumul și cu cel al călugărițelor. Și ele făceau parte din viața orașului. Până au venit comuniștii și au demonizat omul. Atunci l-au arestat pe Mitropolitul Ioan Suci. De la el am primit prima împărtășanie în pădurea Cărbunari, la bisericuța de acolo.

Privirea către cer este legată de Creator

S.P.S.: *„Credința în Dumnezeu mi-a fost sădită în mine de un martir”. V-am citat. Despre ce martir este vorba?*

H.C.: Despre Mitropolitul Ioan Suci. Cei care treceau prin centrul orașului, pe lângă casa în care locuia, spuneau pur și simplu: *Aici locuiește Sfântul*. Așa l-am păstrat și eu în suflet, ca pe un sfânt. Am fost martor la momentul îngrozitor când l-au arestat. L-au luat din amvon, în timp ce-și ținea predica. Spațiul din fața Catedralei era plin de oameni, până în parc. Veniseră și din împrejurimi să-l asculte. În perioada pe care o traversam, vorbele lui încălzeau inimile și dădeau speranțe. Era ziua de 28 octombrie 1948. L-au arestat și nimeni n-a mai știut nimic de el. A murit în închisoarea din Sighet, la 27 iunie 1953. Trupul său a fost aruncat într-o groapă comună.

S.P.S.: *Un alt „mare martir” al Bisericii Unite cu Roma (greco-catolică) a fost și Cardinalul dr. Alexandru Todea. Păstrați câteva cartoline, pe care le am în față, expediate dumneavoastră de Domnia Sa. În ce împrejurare l-ați cunoscut?*

H.C.: Nu este vorba de o împrejurare. Corespondența ne-a apropiat. Am simțit nevoia să-i scriu. I-am trimis o epistolă prin care îmi arătam admirația pentru calitățile ieșite din comun ale Domniei Sale. La acea vreme devenise tutelar al Bisericii Unite cu Roma din România. Era considerat un erou. A suferit în închisoare și a reușit să depășească toate momentele critice. A fost foarte puternic. A ajuns pe scaunul de cardinal, și nu oricum. Spre sfârșitul vieții era într-un scaun cu rotile. În scrisori i-am povestit despre pictură, despre lucrările mele, despre frământările sufletești. Și-a arătat „admirația față de nobilele mele preocupări”.

S.P.S.: *În comunism, în România, religia greco-catolică a fost interzisă. Ați rămas fidel acestei confesiuni?*

H.C.: Părinții mei, întreaga familie am rămas și suntem slujitori ai cultului greco-catolic. Se știe despre marea prigoană împotriva preoților care n-au trecut la religia ortodoxă. Mulți au murit în închisori, „adevărați martiri”.

S.P.S.: *Acum oamenii mai au timp să se uite la cer?*

H.C.: Oamenii care intră regulat în biserică sunt oameni simpli. Cei școliți mai puțin, pentru că nu au timp, viața devine condensată. Sau poate nu au starea necesară pentru un practicant religios. Privirea către cer este legată de Creator, de Dumnezeu. Oricât ar fi de abstractă noțiunea de Dumnezeu, de Iisus, de Fecioara Maria, receptată vizual doar prin chipuri, el, omul, are în suflet credința că deasupra lui există cineva supranatural pe care trebuie să-l numească Dumnezeu. Mari filosofi au văzut legătura omului cu Divinitatea ca ceva indestructibil și absolut necesar. Unul dintre ei a fost Mircea Eliade. Lipsa ar duce la o nebunie generală, la o erodare a spiritului, a moralității, la o degradingoladă generală.

S.P.S.: *Iată, ne întâlnim la București pentru a continua dialogul. M-ați primit cu multă ospitalitate, încurajatoare pentru mine. O întrebare, nu de rutină, ci eficientă pentru a vă cunoaște biografia. Cine v-a deschis ochii spre pictură?*

H.C.: Aș zice că prima influență spre pictură a venit din partea bunicului și a tatălui meu. Bunicul era pictor de biserici. Și tata a făcut pictură de biserici, atâta timp cât s-a putut trăi din asta. După care a trecut la zugrăvit. Își formase și o echipă de calfe, circa 20 de oameni, foarte bine instruiți în meserie. Pentru mine pictura a început din joacă. Îi spuneam tatălui meu să-mi deseneze un cal, un ied... Mă lua pe genunchi și îmi conducea mâna, lăsându-mi visul să se nască până la contopirea cu crezul. Cu siguranță a văzut semnele unei îndemânări, a talentului. A venit apoi legătura mea cu Anton Zeiller, un mare artist vienez stabilit la Blaj. Dădea ore de desen și pictură. El m-a învățat cum să desenez, cum să pun desenul în pagină, să fac o schiță sau cum să compun un portret. Am trecut apoi la detalii: la accente în umbră și lumină, la prepararea unei pânze. M-a introdus în felul acesta în bucătăria picturii.

S.P.S.: *O întrebare pe care mi-ați stârnit-o. S-a păstrat în vreo biserică pictura realizată de bunic sau de tatăl dumneavoastră?*

H.C.: Cred că prin zona Uioara și Aiud ar exista așa ceva.

S.P.S.: *Drumul de la Blaj la Cluj, o primă etapă esențială în biografia dumneavoastră. Vă rog să evocați anii studenției.*

H.C.: Am intrat la Institutul de Arte Plastice din Cluj în 1957. Rectorul Daniel Popescu mi-a fost și profesor. Un om de o mare calitate morală și de o cultură extraordinară. Venea dintr-o familie deosebită din Sibiu, tatăl său fiind Gabriel Popescu, un mare grafician. Profesorii mei, Petre Abrudan și Anton Lazăr, m-au învățat gramatica profesiei: desenul și compoziția. Acum o comparație, zic eu interesantă. La Institutul de Arte Plastice din București funcționau două clase – avându-i profesori pe Baba și Ciucurencu – la care se făcea compoziție, dar și culoare. Cei doi maeștri erau pe sufletul meu. Ciucurencu venea din școala pariziană. Ajunsesse la tentele de culoare pe care le sublinia cu accente extraordinare. Vorbesc de o perioadă avansată de creație. În schimb Baba, un pictor de un dramatism și de o forță specială, nu putea picta fără model, ceea ce Ciucurencu nu făcea. El inventa.

S.P.S.: *Dumneavoastră cum pictați?*

H.C.: Eu pictez foarte mult din imaginație, având de partea mea inspirația, ideile, harul și cunoștințele de bază care țin de profesie, armonia cromatică, atmosfera etc.

S.P.S.: *Aici, în apartamentul în care ne aflăm, mi-ați arătat fotoliul pictorului Ciucurencu, așezat la mare cinste. Deoarece discuția noastră se deplasează încet, încet spre zona*

experiențelor personale, vă adresez o întrebare cu iz de curiozitate. În ce împrejurare l-ați cunoscut pe maestrul și cum acest obiect de mobilier a ajuns în posesia dumneavoastră?

H.C.: Pe maestrul Ciucurencu l-am cunoscut la Cluj, la examenul de stat. După ce picasem o dată examenul de socialism științific, adevărată barbologie, în sesiunea următoare mă aflam din nou în dificultate la acest obiect. În comisie se afla maestrul care a intervenit în favoarea mea, spunându-le celorlați membrii ai comisiei că un student cu note atât de mari la specialitate nu poate fi lăsat repent. Am trecut examenul cu o notă la limită. Asta ar fi prima parte a răspunsului. Câteva cuvinte despre fotoliu. Unul dintre cei mai străluciți studenți ai lui Ciucurencu a fost Marius Cilievici, devenit mai târziu prietenul meu. După moartea sa mi-au revenit mie cele două piese de mobilier, oglinda și fotoliul care i-au aparținut lui Ciucurencu. Cilievici le avea de la maestrul. Eu le voi așeza în viitorul *Centru Cultural UNESCO „Horea Cucerzan” din Blaj*.

Accesul la albumele de artă era condiționat de șefa cadrelor

S.P.S.: *După această paranteză, să revenim la anii studenției.*

H.C.: Am avut colegi foarte buni. Eram două grupe de câte zece studenți. Am terminat jumătate. Pe unii i-au dat afară ca antitalente, o să vedeți de ce, iar alții au plecat la București, unde au fost primiți la Institutul Grigorescu. Acum începe o tristă poveste cu tentă ideologică. Erau examinatele cei considerați cosmopoliți. La vremea aceea nici nu ne închipuiam că s-ar putea lucra într-o manieră de tipul Picasso, Braque... Dacă încercai așa ceva, se făcea ședință și te dădeau afară din Institut ca antitalent.

S.P.S.: *Privesc o fotografie în care sunteți alături de colegi. Păreți cam rebel.*

H.C.: Eram rebel, dar într-un fel oarecum suportabil. Niciodată nu m-am situat împotriva curentului, dar nici n-am făcut ce mi se cerea. Adică nu pictam steaguri, defilări, muncitori... Nu eram și nici n-am fost vreodată *pompierul societății socialiste*. Cât de cât am suportat bine atmosfera din facultate. Începusem să urc, adică să mă dezvolt mai ales la pictură. Mai greu mi-a fost cu desenul, la care mai aveam lucruri de pus la punct. Mă gândesc și la compoziție. Aveam ușurință să desenez din cap, să imaginez oameni în mișcare... un copac... o casă, orice. Imaginația o subordonam unui abecedar învățat, fie cu profesorii mei, fie din albumele de artă pe care cu greu începusem să le studiez pentru că nu erau accesibile.

S.P.S.: *Din câte înțeleg, din cauza constrângerilor ideologice, era un lucru interzis să consultați albume de artă.*

H.C.: În Institut beneficiam de o bună bibliotecă de specialitate, la care noi, studenții, nu aveam acces. Accesul era controlat de șefa cadrelor, o femeie de tip sovietic, încălțată cu cizme. Vă dați seama de ce calitate era.

Pictura mare nu se face cu multe culori

S.P.S.: *Un fel de „femeia comisar”. Mi s-a mai relatat despre un asemenea personaj, obișnuit anilor '50 – '60. Cum reușeați să adormiți vigilența cadrastei?*

H.C.: Era o adevărată aventură. Calea oficială începea cu o cerere în care arătam că eu, studentul Horea Cucerzan, din anul cutare, vreau să mă documentez dintr-un album, de exemplu, Picasso. Pe de altă parte, îți era frică să scrii numele lui Braque, Picasso, Rodin. Puneau ochii pe tine și încet, încet te exmatriculau. Mulți studenți renunțau. Mai era o cale ocolită: dacă doreai să ții în mână un asemenea album, trebuia să ai un dialog cu profesorul și să-l rogi pe el să-l obțină. Aproximativ așa mi s-a întâmplat. Lucram o compoziție la care am făcut o reducere cromatică stabilită de mine. Știam că pictura mare nu se face cu multe culori. Se face cu puține culori, gândite bine, din care poți să obții o paletă bogată. Am ales roșu, galben, crom, galben citrin, ocră, negru și alb. Verdele l-am obținut din negru și galben, iar de albastru nu voiam să aud.

S.P.S.: *De ce?*

H.C.: Dacă intra albastru în această compoziție, putea să rupă armonia. Ca să am o armonie bine sudată, fără echivoc, am folosit paleta de culori amintită anterior.

S.P.S.: *Ce părere a avut profesorul după ce v-a văzut compoziția?*

H.C.: După ce a privit-o din toate unghiurile, mi-a zis: *Ei, umbli la Rouault*. N-aurisem de acest nume. Mai târziu am aflat că era un pictor modern care lucra cu tușe groase negre, pune accent pe roșu, ocră, galben, alb, culorile alese de mine fără să am o motivație. După ce i-am spus că nu știam nimic despre Rouault, profesorul m-a luat cu el la biblioteca de la Casa Matei și i-a cerut cadrastei să-mi dea un album de artă pentru a mă documenta. L-am luat și am privit șocat reproducerile. Eram de acolo, ca și cum aș fi copiat din lucrările maestrului. Atunci am hotărât un lucru: niciodată nu voi acuza vreun artist că ar fi copiat cu intenție. De multe ori când pictez am momente când mă întâlnesc ca simțire cu marile spirite. O anumită relație cromatică, un anume tip de compoziție, un personaj, un gest sau un anume detaliu mă duc spre zonele pe care parcă le trăiești în preajma marilor maeștri, Modigliani, Picasso, sau mă redescopăr în splendorile gândite de Monet și Pissarro. Stau de vorbă cu mine însumi, regăsindu-mă în universul spiritual al unui artist.

În București se aflau cei doi idoli ai mei: Baba și Ciucurencu

S.P.S.: *Să urmăresc biografia cursivă cu oprirea finală în București. I-aș da un titlu: „Un blăjean în capitală”.*

H.C.: Când am terminat facultatea aveam 25 de ani. Am fost repartizat prin Ministerul Culturii la Oradea. Orașul avea viață culturală, adică teatru, filarmonică... aproape ca la Cluj. Din punctul acesta de vedere, îmi convenea. Deoarece voiam Bucureștiul, am refuzat repartiția. În capitală veneau importante expoziții, pe acolo treceau mari personalități și, în primul rând, se aflau cei doi idoli ai mei: Baba și Ciucurencu. La București era conducerea UAP pe țară, plus galeriile în care puteai expune, dacă erai membru UAP, mult mai ușor decât în provincie.

S.P.S.: *Vă opresc pentru o întrebare pe care mi-o sugerați. De la examenul de stat ați mai avut prilejul să vă aflați față în față cu maestrul Ciucurencu?*

H.C.: Nu, deși era preferatul meu. În schimb ne regăseam pe simeze la expozițiile republicane.

S.P.S.: *Să revenim la răspunsul anterior.*

H.C.: Împotriva voinței părinților care mă doreau la post și mai ales în Ardeal, am luat drumul capitalei. Am găsit o gazdă ca vai de ea. Ca să trăiesc făceam desene pentru ziare, ilustrații și coperti de carte, reclame. Câștigam, într-un fel, ca liber-profesionist. Era foarte greu deoarece umblam mult și eram nevoit să fac concesii. N-am rezistat. Am cerut la Ministerul Învățământului o altă repartiție, la o școală din București. M-am transferat de la Cultură în învățământ și am obținut o școală de opt ani pe lângă Poșta Vitan, unde am stat câteva luni, până când s-a ivit un concurs la Palatul Pionierilor. M-am prezentat și am reușit. Aveam un orar foarte bun, încât puteam să mă ocup și de pictura mea. Lucram cu elevi mici ca vârstă, o încântare prin inocența lor. Când mi-am dat examenul de gradul I, pentru partea practică mi-am ales clasa a IV-a la școala unde predam atunci, Liceul Nr. 42, actualul Liceu Cervantes, situat central, în spatele Facultății de Drept. Înainte de susținerea lucrării (titlul „Expresie, expresivitate”) am fost asistat la câteva ore. Le-am dat copiilor o temă legată de joacă. Cam la 80 % din lucrări apăreau anumite detalii, niște automatisme, influența unor lucruri știute de la bunici și părinți. De exemplu soarele așezat întotdeauna între două dealuri sau în colțul din stânga sau dreapta al colii de hârtie. Aceste informații, însușite automat, au darul distrugerii spiritului creator al copilului.

S.P.S.: *Din toate aceste lucrări n-ați găsit niciuna originală?*

H.C.: Ba da. Asta voiam să vă spun. În toată clasa am găsit o singură lucrare concepută fără cer și pământ. Fetița respectivă, autoarea, n-a gândit decât pământul unde a desenat o horă. În locul unui soare așezat pe cer între

dealuri, eleva a pus soarele în mijlocul horei. Curios, am întrebat-o de ce n-a făcut cer și de ce soarele se află în mijloc. Mi-a răspuns că îi place mai mult pe pământ, pentru că aici sunt oameni, aici se joacă, soarele să stea între noi, să ne bucurăm de el. Sunt convins că acest copil avea sclipire.

Impresionismul a fost prima mea escală în universul unor pictori contemporani

S.P.S.: *După aceste povești care v-au trezit nostalgia, să trecem la un alt palier al dialogului nostru. În lucrările dumneavoastră se interferează clasicismul, romantismul, impresionismul, expresionismul. Fiecare dintre ele mai pregnant exprimat în funcție de etapa de creație.*

H.C.: În mod constant, la mine vizibilă a fost interferența cu pictura impresionistă. Mi-a plăcut pentru că ea a fost prima escală în universul unor pictori contemporani. Ei au descoperit la propriu culoarea. În loc de umbra neagră sau maro închis spre negru, acești pictori au început să vadă că umbra este colorată, că poate fi albastră, violet sau roșu. Conturul era și el colorat, nu mai era negru, inclusiv molecula de culoare, făcând-o să radieze, să palpitate. De fapt, n-au fost ei primii. E vorba de *macchiaioli*, un curent care a circulat în Italia. Reprezentanții lui urmăreau să redea impresiile cu ajutorul petei de culoare „macchie”. Lucrarea lui Monet cu soarele roșu care se naște din apă a devenit germenele care radia impresia pură a luminii și care a dus la nașterea curentului impresionist. Acest curent se naște tot din *macchiaioli*. Este arta care mi-a deschis ochii. Prin anii 81 – 82 eu lucram cu griuri. Nicidecum griuri provenite din negru, ci griuri colorate. Apăruse cartea lui Itten despre studiul culorilor, care arăta că griul provenit din alb și negru e „gri neutru”. Celelalte care provin din combinații de culori dau „griuri colorate”. Pictura mare trebuie să le aibă în vedere pe ambele. Și „griul neutru” e formidabil, dar trebuie să știi unde să-l pui, în ce context. Toate aceste lucruri le-am învățat după ce am ieșit din țară. Până prin 82 – 83 lucram cu griuri, pictură tipic românească. Ajungând în Italia, am învățat amănunte despre lumină, despre descompunerea culorilor (la propriu) și armonii speciale care țin de solaritate. Așa am devenit un pictor împătimit de lumină.

S.P.S.: *Este o etichetă pe care v-au pus-o criticii de artă. O paranteză deloc neglijabilă. Lumina este un motiv în poezia pe care o profesăți. Vă citez fragmentar: „Ai văzut desigur luminal/călcată în picioare,/ai văzut-o strivită/și n-ai ridicat-o,/n-ai lecuit-o,/n-ai spălat-o,/ai lăsat-o în umbra durerii,/nici măcar n-ai știut/că-i o lumină naturală,/fără egal, lumina omului,/ființa lui secată într-un deșert!”. Revin la răspunsul dumneavoastră declanșator de o altă întrebare. În ce măsură aceste căutări ale „petelor de culoare” v-au produs neliniști? În fond ați trăit o experiență.*

H.C.: Într-adevăr am trăit drame, pentru că nu-mi ieșea nimic, pentru că ce făceam era anapoda, nu mă regăseam, nu puteam lega lucrul conceput de o realitate. Să nu mai vorbim de faptul că ajungeam până la un anumit punct într-o lucrare și de acolo nu mai știam ce să fac. A intervenit imaginația. Încă o idee pe care simt nevoia să o dezvolt pentru a fi bine înțeles. Pictorul are rol de demiurg. Spre deosebire de fotograf, pictorul poate să facă creație. El poate interveni într-un subiect de orice tip, mergând de la realitate până la ficțiune și poate imagina, descoperi sau redescoperi elemente care nu se regăsesc în peisajul real. Totul, pe urmă, e conceput în așa măsură, încât să devii recunoscut, pentru că lumina din lăuntru tău iese la iveală.

S.P.S.: *Aventura merge spre universuri spiritualizate.*

H.C.: Ei bine, m-am dus acolo unde s-a născut fovismul, curentul artistic al lui Matisse și Derain. Am fost invitat într-o tabără de artiști de către Mihai Gavaza, mentor și președinte al unei Fundații. De fapt el trăiește în Franța. Și ce-i mai important, vrea să facă ceva pentru pictorii români. Măcar de-ar realiza un muzeu de artă românească la Paris. Asta ca o paranteză. Aproape de casa unde locuim la Collioure era o grădină superbă, cu o vegetație luxuriantă. Un peisaj plin de lumină. Am început să pictez, să surprind momente speciale. M-am uitat la lucrare... Parcă lipsea ceva. Atunci am compus în primul plan un spate de femeie, odihnindu-se. Femeia era așezată pe un cearceaf alb ce-i dădea sclipire, umanizând astfel întregul context, atât prin culoare, cât și prin idee. Tema se leagă de *femeia colină* în care urmăream să realizez o geneză a formelor asemenea conturilor geofizice ale peisajului blăjean. Am intenția s-o duc mai departe ca idee. Zic eu, asta înseamnă creație.

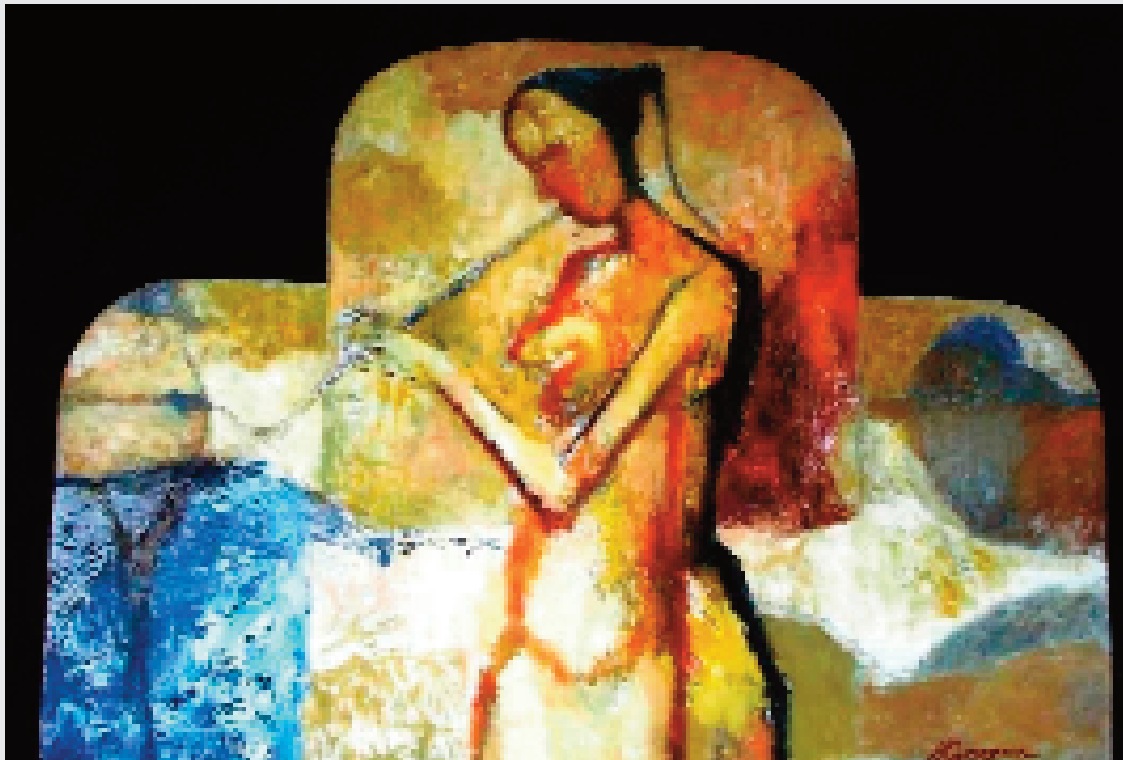
Sunt legat de Vatican, dar nu numai atât

S.P.S.: *Prin confesiunea religioasă greco-catolică sunteți aproape de Italia.*

H.C.: Aveți dreptate. Sunt legat de Vatican. Dar nu numai atât. În Italia am plecat dintr-o întâmplare. Directorul Institutului Cultural Italian din București în acel moment era Vitto Grasso, devenit un bun prieten. Un personaj îndrăgostit de pictură și de artă în general.

S.P.S.: *Cum l-ați cunoscut?*

H.C.: Prin 80 – 81 am avut o expoziție originală, ce-i drept, la Căminul Artei. El a venit s-o vadă. Era însoțit de o persoană. A arătat câteva lucrări companionului, apoi a plecat. Acesta mi-a spus că vrea să cumpere cinci lucrări pentru Vitto Grasso. Așa a început prietenia noastră. A încercat să-mi dea o bursă de studii la Perugia. Actele mele n-au ieșit la timp, după obiceiul serviciului de pașapoarte din perioada comunistă. Într-una din vizitele

Triptic_Muzica - Horea Cucerzan

mele la Oficiul de Expoziții, m-am dus destul de supărat să văd ce noutăți mai sunt. Dobrescu, șeful Oficiului, mi-a spus că are probleme mari pentru că i s-a cerut un artist român important care să expună la Academia Română din Roma. Am avut noroc. În trei zile am plecat la Roma, unde trebuia să expun la paritate cu un artist italian pe care îl chema Carlo Fontana. Am pus și eu o condiție: să vină și soția mea. Ni s-a dat valută infimă. Am avut inspirația să-mi iau o mapă cu acuarele și crochiuri după mine, foarte bune, pe care le duceam prin Roma, la galerii. Acolo este o cutumă, galeriile nu cumpără, dar expun. Am vândut din lucrări și am făcut 1500000 de lire italiene, care însemna 800 de dolari. După plecarea lui Fontana, am rămas singur în spațiu. Într-o zi a apărut la Burnel atașatul cultural la Ambasada României, Michelotto, venit de la Padova. Mi s-a spus că el caută un artist original și de forță, căruia dorea să-i ofere posibilitatea unor expoziții itinerante prin Italia. Criticul de artă Sandra Geanattasso m-a ales pe mine *pentru originalitate, identitate, unitate*.

S.P.S.: *Să amintesc că dumneavoastră sunteți unul din cei trei artiști români care au lucrări la Muzeul de Artă Sacră Contemporană al Vaticanului.*

H.C.: Îmi permiteți o completare la afirmația dumneavoastră? Lucrarea mea de mari dimensiuni *Nașterea* se află expusă la Pinacoteca de Artă Modernă a Muzeului Vaticanului. Fără modestie vă spun că sunt singurul pictor român expus în Pinacotecă.

S.P.S.: *E momentul să amintim de cele câteva lucrări importante, în alt registru tematic, aflate în țară, la Alba-Iulia.*

H.C.: Pentru Sala Unirii de la Alba-Iulia am realizat, după ce am câștigat un concurs, 28 de portrete monumentale: 14 de voievozi și 14 de cărturari. Sunt pictate pe pânză și așezate în cele două arcade. Tot acolo am expus o lucrare reprezentându-l pe Tudor Vladimirescu.

S.P.S.: *Să revenim la Italia, la atmosfera magică care copleşte orice artist.*

H.C.: Am intrat în biserici și am privit capodoperele, asociate cu fresca și pictura murală, cum ar fi Giotto. Când am văzut operele marilor maeștri, am rămas fără grai: compoziție, formă, culoare. A urmat contactul cu muzeele de renume, adevărate bijuterii. La Florența Galeria Uffizi, cu cea mai mare densitate de capodopere din lume; la Roma, la biserica Santa Maria del Popolo, o spendoare, cu picturi de Caravaggio și Pinturicchio; la Padova, întâlnirea cu Giotto.

S.P.S.: *Pe ce alt palier a continuat periplul italian?*

H.C.: A continuat atât expozițional, cât și prin execuția unor lucrări de artă monumentală, cum ar fi restaurarea picturii murale de la Palazzo Lipomano din Padova, operă care datează de pe la 1400. Pentru această restaurare s-a dat concurs la care am participat șase artiști, cinci erau italieni. Am fost ales să execut restaurarea.

S.P.S.: *Ați adus în discuție din nou pictura sacră. Este nevoie de o pregătire specială, mă refer și la cea spirituală, pentru cel care se apleacă asupra acestui gen de artă?*

H.C.: Pictura sacră se definește ca un lucru de mare calitate, indiferent dacă acel artist este profesionist sau profan. Originalitatea ține de forța lui interioară, de capacitatea mentală. Am susținut că în artă există un triunghi echilateral

cu trei puncte cardinale: cel de sus înseamnă forța spirituală, clarviziunea, sclipirea minții, geniul; în dreapta, talentul; în stânga, tot ce ține de muncă, de starea de grație. Dacă unul din cele trei puncte cardinale lipsește, opera e compromisă, incompletă. Să ne gândim la pictura realizată de Arsenie Boca la mănăstirea Drăgănescu. Forța interioară, culorile sunt fascinante. Numai cine posedă cele trei puncte cardinale ale triumphiului de care vorbeam poate realiza așa ceva. Să ne gândim și la Rubliov. Icoanele sale impresionează prin desen, compoziție, prin coloritul luminos, prin expresivitate, prin forța interioară.

Maternitate... sacralitate

S.P.S.: Tema feminină pe care o dezvoltați în unele lucrări pleacă de la arhetipul matern. Să vă întreb dacă are legătură cu motivul religios al Fecioarei Maria.

H.C.: Barbarismele în pictură cu motivul matern, mama ținând copilul în brațe, se apropie ca idee de forma supremă, *Fecioara cu pruncul*. Personal, mi-am dorit o formă atipică prin care să fac o eludare de tip voit sacru. Fiecare maternitate am gândit-o și am conceput-o în așa fel încât în ea să existe sacralitate și în care să-mi pot regăsi identitatea stilistică și mesajul.

S.P.S.: Să adaug și senzualitate.

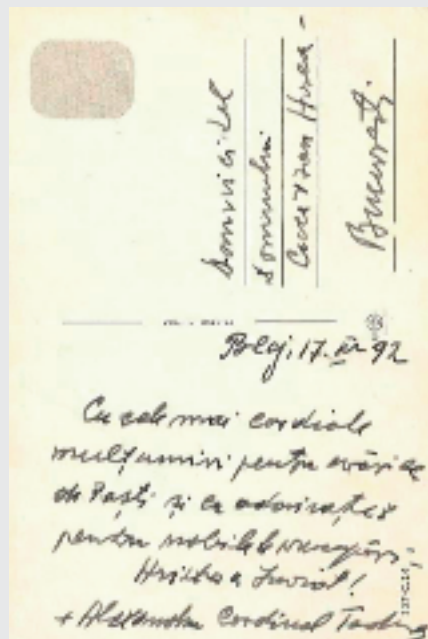
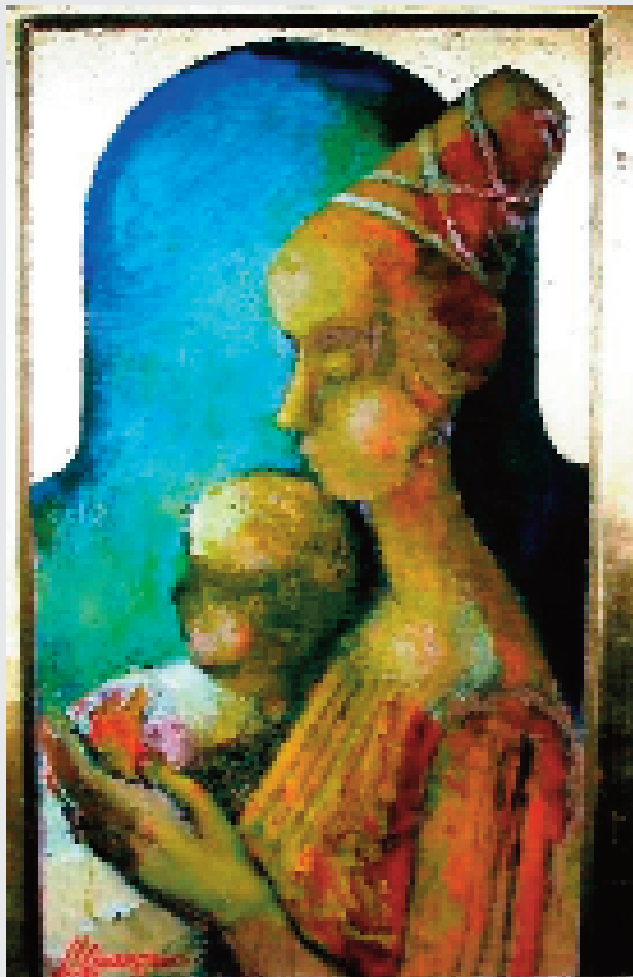
H.C.: Femeia, cu calități de femeie, se regăsește în compoziții făcute deliberat. Doream altceva decât *mama cu pruncul* gândită de Leonardo, Rafael, Dürer... Trebuia să ies din canon. Am conceput femeia pe un fundal în care se profilează cerul și pământul. Ea stă pe pământ cu copilul în brațe. Uneori întinsă, alteori cu picioarele ridicate și copilul așezat ca și când l-ar fi născut. Este motivul pământului dătător de viață.

S.P.S.: Aș stabili o filiație între femeia regăsită în lucrările dumneavoastră cu această temă și divinitatea din mitologia greacă, Geea, simbolizând pământul roditor și matern. După această călătorie în timp, la care am fost martoră, vă întreb dacă ați avut vreun precept care v-a condus în aventura creației?

H.C.: Nu știu dacă e vorba de principiu. În schimb știu că pictura mi-a deschis calea vieții. De aici legătura cu eternitatea. Mi-am dorit să rămână ceva după mine. Așa s-a născut ideea Muzeului din Blaj și al Centrului Cultural UNESCO „Horea Cucerzan”, care va adăposti o parte din opera mea.

S.P.S.: Cuvântul este simbolul cel mai pur al manifestării ființei umane. Adevăr și lumină. Din această perspectivă, găsiți un cuvânt care vă caracterizează.

H.C.: Ar fi munca și de aici continuitatea. Nu concep să nu-mi pot duce crucea cu demnitate până în vârful Golgotei. Fiecare pas spre vârf este unul spre perfecțiune. Știu că n-o pot atinge. Dar încercând urc, nu cobor. În lucrări aș dori să palpatez lumina, ca în taina ființei și a lumii să fie înzidită și îngemănată în fiorul inimii, asemeni unei rugăciuni către soarele primordial.

Cartolină de la Cardinalul Alexandru Todea